

Stanovisko Nejvyššího soudu SSR ze dne 24.10.1986, sp. zn. Cpj 41/86, ECLI:CZ:NS:1986:CPJ.41.1986.1

Číslo: 24/1987

Právní věta: 1. Ak sa v občianskom súdnom konaní uplatňuje nárok podľa ustanovenia § 135a ods. 2 O. z., je súd vždy povinný posúdiť, či v tomto konaní nemá byť účastníkom konania aj československý štát - príslušný ONV (ďalej iba štát), príslušný národný výbor alebo organizácia, ktoré majú pozemok v správe (dočasnej správe) pokiaľ už nie sú účastníkmi konania.

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 24.10.1986

Spisová značka: Cpj 41/86

Číslo rozhodnutí: 24

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Řízení před soudem, Vydržení

Předpisy: 40/1964 Sb. § 135a odst. 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 24/1987 sb. rozh.

1. Ak sa v občianskom súdnom konaní uplatňuje nárok podľa ustanovenia § 135a ods. 2 O. z., je súd vždy povinný posúdiť, či v tomto konaní nemá byť účastníkom konania aj československý štát - príslušný ONV (ďalej iba „štát“), príslušný národný výbor alebo organizácia, ktoré majú pozemok v správe (dočasnej správe) pokiaľ už nie sú účastníkmi konania.

2. Ak štát nadobudol pozemok v zmysle ustanovenia § 135a ods. 2 O. z. do vlastníctva a príslušný národný výbor alebo organizácia, ktoré majú pozemok v správe, odmietnu uzavrieť dohodu o osobnom užívaní pozemku, môže občan podať na súde žalobu, v ktorej bude tvrdiť okolnosti, z ktorých vyplýva, že štát nadobudol pozemok do vlastníctva vydržaním a jemu (občanovi) vzniklo právo na uzavretie dohody o osobnom užívaní pozemku (§ 205 ods. 2 O. z.), a v ktorej navrhne, aby žalovanému národnému výboru alebo organizácii bolo uložené uvedenú dohodu 1) uzavrieť (§ 161 odst. 3 O. s. p.).

3. Žaloba občana, ktorý mal pozemok alebo jeho časť nepretržite v držbe desať rokov, proti pôvodnému vlastníkovi pozemku o určenie, že žalobca nadobudol právo na uzavretie dohody o osobnom užívaní pozemku (časti pozemku), by musela byť spravidla zamietnutá, a to pre nedostatok

právneho záujmu na tomto určení voči osobe, ktorá už nie je zo zákona vlastníkom pozemku (jeho časti) a nemôže byť ani účastníkom dohody o osobnom užívaní pozemku, takže nie je ani pasívne legitimovaná.

4. Nemožno vylúčiť žalobu občana, ktorý mal pozemok alebo jeho časť nepretržite v držbe desať rokov, ktorou by sa domáhal určenia, že vlastníkom ním držaného pozemku je štát a že ním nie je pôvodný vlastník. Táto žaloba by však musela byť podaná vždy súčasne (tou istou žalobou) proti pôvodnému vlastníkovi aj proti štátu, a to vzhľadom na vlastnícky vzťah štátu, ktorý vznikol až zo zákona. Preukázanie naliehavého právneho záujmu je tu však potrebné (napr. ak namiesto uzavretia dohody podľa ustanovenia § 205 ods. 2 O. z. by prichádzal do úvahy prevod vlastníctva časti pozemkov v zmysle ustanovenia § 18 ods. 3 písm. d/ vyhlášky č. 90/1984 Zb., o správe národného majetku).

5. Občan, ktorý mal pozemok (alebo jeho časť) nepretržite v držbe desať rokov, môže s úspechom podať žalobu o určenie vlastníctva štátu k tomuto pozemku (jeho časti) voči štátu, pokiaľ sa zo strany štátu popiera, že štát nadobudol vlastníctvo pozemku (jeho časti) vydržaním a že žalujúci občan má právo na uzavretie dohody o osobnom užívaní pozemku (jeho časti).

6. Štát môže s úspechom podať žalobu proti pôvodnému vlastníkovi pozemku o určenie vlastníctva k pozemku (jeho časti) v dôsledku vydržania občanom, ktorý mal pozemok (jeho časť) nepretržite v držbe desať rokov, pokiaľ to pôvodný vlastník popiera. Takúto žalobu môže podať štát súčasne aj proti občanovi, ktorý mal pozemok (jeho časť) nepretržite desať rokov v držbe, pokiaľ tento občan popiera, že štát nadobudol vlastníctvo k pozemku (jeho časti) vydržaním na základe držby tohto vlastníctva.

7. Nemožno vylúčiť ani takú žalobu proti príslušnému národnému výboru alebo organizácii, ktorou sa občan bude domáhať určenia, že nadobudol právo uzavrieť dohodu o osobnom užívaní konkrétnej časti pozemku, ak s ním síce neodmietajú uzavrieť dohodu o osobnom užívaní pozemku, ale chcú tak urobiť k inej časti pozemku, než sa občan domáha.

(Stanovisko občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej socialistickej republiky z 24. 10. 1986, [Cpj 41/86](#))

Pri aplikácii ustanovenia § 135a odst. 2 O. z. súdy postupujú nejednotne. Majú rozdielny právny názor najmä v tom, v ktorých prípadoch musí byť, pokiaľ ide o žaloby podané podľa ustanovenia § 135a ods. 2 O. z., účastníkom konania štát, príslušný národný výbor alebo organizácia, ktoré majú pozemok v správe (dočasnej správe), a kedy má byť štát v týchto sporoch iba vedľajším účastníkom konania. Okrem toho súdy nemajú rovnaký názor ani v tom, aké druhy žalôb možno podať podľa tohto zákonného ustanovenia.

Zákonom č. 131/1982 Zb., ktorým sa novelizoval Občianky zákonník /1/ , bol v našom právnom poriadku zakotvený (okrem iného) aj nový spôsob nadobúdania vlastníckeho práva podľa ustanovenia § 135a ods. 2 O. z. Ak ide o pozemok alebo jeho časť, ktorý má občan nepretržite v držbe (§ 132a ods. 1 O. z.) desať rokov a ku ktorému by sa inak mohlo zriadiť právo osobného užívania (§ 199 ods. 1 O. z.), nadobúda vlastníctvo k pozemku alebo jeho časti štát; občan nadobúda právo, aby sa s ním uzavrela dohoda o osobnom užívaní pozemku v rozsahu uvedenom v ustanovení § 200 O. z. Ak je výmera pozemku väčšia než najvyššia prípustná výmera podľa ustanovenia § 200 O. z. a ak podľa územného plánu alebo územného rozhodnutia možno prenechať do osobného užívania viac častí tohto pozemku, má občan právo vybrať si len jednu z týchto častí, ku ktorej sa potom ako k samostatnému pozemku zriadi dohodou právo osobného užívania.

Citované ustanovenie § 135a ods. 2 O. z. teda upravuje podmienky, za ktorých zo zákona vzniká štátu vlastnícke právo k pozemku na základe vydržania zo strany občana a občanovi vzniká právo na uzavretie dohody o osobnom užívaní tohto pozemku (prípadne časti pozemku). Pri splnení podmienok uvedených v tomto ustanovení, štát zo zákona nadobudne vlastnícke právo k pozemku originálnym spôsobom. Toto vlastnícke právo štát nadobudne zo zákona v deň, keď dôjde ku splneniu všetkých zákonných podmienok stanovených pre tento spôsob nadobudnutia vlastníckeho práva. Preto rozsudok súdu, ktorým sa rozhodne o určení vlastníckeho práva štátu k pozemku nadobudnutého vydržaním v zmysle ustanovenia § 135a ods. 2 O. z., má iba deklaratórny charakter. Objasnenie týchto hmotnoprávných vzťahov, vznikajúcich na základe ustanovenia § 135a ods. 2 O. z., je významné aj z hľadiska správneho riešenia súvisiacich procesných otázok.

V zmysle ustanovenia § 80 písm. b) O. s. p. možno návrhom na začatie konania uplatniť, aby sa rozhodlo o splnení povinnosti, ktorá vyplýva zo zákona, z právneho vzťahu alebo z porušenia práva; podľa ustanovenia § 80 písm. c) O. s. p. možno návrhom na začatie konania uplatniť, aby sa rozhodlo o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem.

Pokiaľ ide o práva a povinnosti vyplývajúce z ustanovenia § 135a ods. 2 O. z., možno ich na súde uplatniť spravidla podľa niektorého z citovaných ustanovení § 80 písm. b), c) O. s. p. Tieto práva a povinnosti možno (podľa okolností konkrétneho prípadu) uplatniť na súde aj ďalšími druhmi žalôb, keďže Občiansky súdny poriadok 2) jednotlivé druhy žalôb taxatívne nevypočítava. V prípade, že by občan žalobou domáhal určenia, že nadobudol právo na uzavretie dohody o osobnom užívaní pozemku (časti pozemku) z toho dôvodu, že pozemok (jeho časť) mal nepretržite v držbe desať rokov, pričom túto žalobu by podal iba proti pôvodnému vlastníkovi pozemku, potom by spravidla musela takáto žaloba voči pôvodnému vlastníkovi zamietnutá pre nedostatok právneho záujmu na tomto určení. Pôvodný vlastník pozemku (časti pozemku, prípadne subjekt, ktorý je vedený ako vlastník pozemku (v liste vlastníctva evidencie nehnuteľností alebo v pozemkovej knihe), už zo zákona prestáva byť totiž vlastníkom pozemku a nemôže byť ani účastníkom dohody o osobnom užívaní pozemku, takže tu nie je ani pasívne legitimovaný. Z ustanovenia § 80 písm. c) O. s. p. síce nevyplýva, že by predmetom určovacej žaloby vždy muselo byť iba určenie právneho vzťahu medzi žalobcom a žalovaným alebo práva žalobcu voči žalovanému, avšak aj keď v zásade nemožno vylúčiť ani taký predmet určovacej žaloby, pri ktorom pôjde o určenie právneho vzťahu medzi žalovaným a treťou osobou, predsa len úspech takejto žaloby je podmienený i tým, že určenie existencie tohoto právneho vzťahu ovplyvní právne postavenie žalobcu voči žalovanému, lebo inak by žalobca nemohol mať právny záujem na tomto určení. V naznačenom prípade je zrejmé, že aj keď by súd uvedenej žalobe vyhovel, právne postavenie žalobcu zostane nezmenené, lebo takýto rozsudok nezaväzuje štát, ktorý nebol účastníkom konania.

Občan, ktorý mal pozemok alebo jeho časť nepretržite v držbe desať rokov, sa môže za predpokladu, že sa odmieta s ním uzavrieť dohoda o osobnom užívaní pozemku (časti pozemku), domáhať žalobou podanou proti príslušnému národnému výboru alebo organizácii majúcim pozemok v správe, aby súd vyniesol rozsudok nahrádzajúci vyhlásenie vôle žalovaného subjektu v zmysle ustanovenia § 161 ods. 3 O. s. p. V takomto prípade by žalobca spravidla dohodu o osobnom užívaní pozemku spísal a podpísal sám a spolu s touto dohodou podal na súd žalobu, v ktorej bude tvrdiť okolnosti, z ktorých vyplýva, že štát nadobudol pozemok do vlastníctva vydržaním a že žalobcovi vzniklo právo na uzavretie dohody o osobnom užívaní pozemku, a v ktorej by ďalej navrhol, aby žalovanému bolo rozsudkom uložené uvedenú dohodu uzavrieť. Právoplatným rozsudkom by tu potom bol nahradený nedostatok prejavu vôle žalovaného ohľadne uzavretia uvedenej dohody. Znenie príslušnej dohody musí súd uviesť priamo vo výroku svojho rozsudku alebo vo výnimočných prípadoch (napr. ak dohoda je obsiahla) vo výroku rozsudku odkázať na obsah pripojenej dohody s tým, že táto dohoda tvorí súčasť rozsudku. V tomto konaní súd musí prejudiciálne vyriešiť otázku, či sa štát stal vlastníkom pozemku na základe vydržania žalobcom. V tomto súdnom konaní by bol žalovaný národný výbor,

prípadne organizácia, ktoré majú žalobcom uvádzaný pozemok v správe. Iba tieto subjekty sú totiž v zmysle ustanovenia § 205 ods. 2 O. z. oprávnené uzavrieť s občanom dohodu o osobnom užívaní pozemku (jeho časti).

V prípade, že výmera vydržaného pozemku je väčšia než prípustná výmera podľa ustanovenia § 200 O. z. a ak podľa územného plánu alebo územného rozhodnutia možno vytvoriť viac samostatných častí pozemku, ku ktorým sa môže zriadiť právo osobného užívania občana, oprávňuje ustanovenie § 135a ods. 2, druhá veta, O. z. občana, ktorý pre štát svojou kvalifikovanou držbou pozemok vydržal, aby si vybral tú časť tohto pozemku, ktorá najviac vyhovuje jeho potrebám. Preto za tohto stavu má občan právo podať proti národnému výboru alebo organizácii, spravujúcim pozemok, aj takú žalobu, ktorou sa bude domáhať určenia, že nadobudol právo na uzavretie dohody o osobnom užívaní ku konkrétnej časti pozemku (teda v budúcnosti k samostatnej parcele vyznačenej osobitným geometrickým plánom), ktorú si sám vybral, ak sa mu toto právo voľby odopiera.

Ak by občan, ktorý mal pozemok nepretržite v držbe desať rokov, podal žalobu, ktorou by sa domáhal vydania rozsudku podľa ustanovenia § 161 ods. 3 O. s. p. súčasne aj proti pôvodnému vlastníkovi pozemku, potom by súd takejto žalobe mohol spravidla vyhovieť iba voči národnému výboru alebo organizácii a z vyššie uvedených dôvodov by takúto žalobu voči pôvodnému vlastníkovi pozemku musel zamietnuť pre nedostatok jeho vecnej pasívnej legitímácie.

Nie je tiež vylúčené, aby sa občan, ktorý mal pozemok alebo jeho časť nepretržite v držbe desať rokov, mohol domáhať (za predpokladu, že v jeho prospech ešte nebol vydaný rozsudok podľa ustanovenia § 161 ods. 3 O. s. p.) žalobou podľa ustanovenia § 80 písm. c) O. s. p. len určenia, že vlastníkom ním držaného pozemku je štát, a určenia, že ním nie je pôvodný vlastník. V tomto prípade by však takúto žalobu musel súčasne podať proti pôvodnému vlastníkovi a aj proti štátu. V týchto sporoch totiž vzájomnej súvislosti musí súbežne riešiť dve rozdielne hmotnoprávne otázky, a to osobitne vo vzťahu k obom uvedeným žalovaným subjektom; jednak tu rieši otázku, či kvalifikovaným spôsobom, t. j. za podmienok stanovených v § 135 ods. 2 O. z., skutočne zaniklo vlastnícke právo pôvodného vlastníka pozemku, a jednak aj otázku, či k tomuto pozemku (časti pozemku) podľa istého ustanovenia nadobudol vlastnícke právo štát. Preto v sporoch o určenie vlastníckeho práva podľa ustanovenia § 135a ods. 2 O. z., ak žalobu podáva občan, ktorý mal pozemok alebo jeho časť nepretržite v držbe desať rokov, musí byť účastníkom tohto konania štát a rovnako aj pôvodný vlastník pozemku. Štát tu musí byť účastníkom konania z toho dôvodu, že sa tu rieši právna otázka, či na základe vydržania žalobcu skutočne vzniklo vlastnícke právo štátu k pozemku; v tomto konaní sa teda rozhoduje o práve štátu, a preto je zřejmé, že za tohto stavu musí byť aj účastníkom konania. Z hľadiska ochrany jeho práv by nepostačovalo, aby v týchto prípadoch bol iba vedľajším účastníkom konania (§ 93 O. s. p.). Pôvodný vlastník pozemku musí byť účastníkom tohto konania z obdobných dôvodov; v jeho prípade súd rozhoduje o tom, či jeho vlastnícke právo k pozemku podľa ustanovenia § 135a ods. 2 O. z. zaniklo. Vyžaduje sa tu však preukázanie naliehavého právneho záujmu (napr. ak by neprichádzalo do úvahy uzavretie dohody v zmysle ustanovenia § 205 ods. 2 O. z. a boli by predpoklady pre prevod vlastníctva časti pozemkov v zmysle ustanovenia § 18 ods. 3 písm. d/ vyhlášky č. 90/1984 Zb., o správe národného majetku).

Jedným zo základných predpokladov úspešnosti žaloby o určenie vlastníckeho práva štátu k pozemku nadobudnutému na základe ustanovenia § 135a ods. 2 O. z., podanej občanom, ktorý mal pozemok nepretržite v držbe desať rokov, je však to, že štát nadobudnutie tohto vlastníckeho práva popiera. Zo strany štátu ide o kvalifikované nadobudnutie vlastníckeho práva k pozemku podľa ustanovenia § 135a ods. 2 O. z. Ak by štát takéto nadobudnutie vlastníckeho práva nepopieral a súd by v priebehu konania zistil, že štát týmto spôsobom skutočne nadobudol vlastnícke právo k pozemku, potom by túto žalobu voči štátu musel zamietnuť, lebo na takomto určení by nebol daný právny záujem. Obdobne by súd postupoval, ak by v priebehu konania zistil, že štát je síce vlastníkom pozemku, ku ktorému sa žiada určenie vlastníckeho práva podľa ustanovenia § 135a ods. 2 O. z., avšak toto

vlastnícke právo nadobudol z iného právneho dôvodu (napr. na základe ustanovenia § 462 O. z.); potom by súd musel žalobu o určenie vlastníckeho práva štátu tiež zamietnuť pre nedostatok právneho zájmu na takomto určení.

Z uvedeného vyplýva, že ak je podaná žaloba podľa ustanovenia § 135a ods. 2 O. z., súd vždy musí posúdiť, či účastníkom konania nemá byť aj štát, národný výbor alebo organizácia spravujúca pozemok, pokiaľ ako účastník konania už nie je označený. Ak súd dospeje k záveru, že účastníkom konania musí byť niektorý z týchto subjektov, potom je povinný žalobcu poučiť (§ 5 O. s. p.), aby žalobu rozšíril aj proti nemu. Ak žalobca odmietne takto žalobu rozšíriť, súd musí žalobu zamietnuť. Pokiaľ by súd v prípade prejednávania žaloby podanej podľa ustanovenia § 135a ods. 2 O. z. dospel k záveru, že štát nemá byť účastníkom konania, treba zvážiť, či nie je vhodné, aby štát bol vedľajším účastníkom konania podľa ustanovenia § 93 O. s. p. (ak štát ako vedľajší účastník v konaní už nevystupuje).

Okrem uvedeného umožňuje ustanovenie § 135a ods. 2 O. z. aj to, aby žalobu o určenie vlastníckeho práva štátu k pozemku (jeho časti) podal štát. Takúto žalobu môže úspešne podať buď iba voči pôvodnému vlastníkovi pozemku, alebo ju môže súčasne podať aj proti občanovi, ktorý mal pozemok (jeho časť) nepretržite v držbe desať rokov. Predpokladom úspešnosti takejto žaloby voči občanovi, ktorý mal pozemok (jeho časť) nepretržite v držbe desať rokov, je však aj to, že tento občan popiera, že štát nadobudol vlastníctvo k pozemku (jeho časti) vydržaním zo strany tohto občana.

Uvedené žaloby sa budú vyskytovať v sporoch vedených na súdoch podľa ustanovenia § 135a ods. 2 O. z. zrejme najčastejšie. Nemožno však vylúčiť ani ďalšie (inakšie) žaloby podľa tohto ustanovenia.

1) t. j. dohodu žalobcom spísanú a podpísanú (pozri ďalej na str. 174/462).

2) zákon č. 40/1964 Zb. (ktorého úplné znenia so zmenami a doplnkami bolo vyhlásené pod č. 70/1983 Zb.)

3) zákon č. 99/1963 Zb. (ktorého úplné znenie so zmenami a doplnkami bolo vyhlásené pod č. 78/1983 Zb.)